

Een handreiking voor HPG-begeleiders

versie 0.1, september 2019

Op een aantal scholen die deelnemen aan het HPG blijkt behoefte te zijn aan het bundelen van tips en verwachtingen voor HPG-begeleiders. Met dit document willen we hieraan tegemoetkomen. Het is geen blauwdruk of handboek maar wel een handreiking met een aantal tips voor beginnende en ervaren begeleiders. Wat verwachten we (leerlingen, coördinatoren, begeleiders onderling, SHZG) van elkaar? En wat zijn aan te bevelen stappen in een HPG-traject?

Deze handreiking is tot stand gekomen tijdens de startbijeenkomst 2019 met HPG-coördinatoren. Zij hebben hun ervaringen en tips gebundeld in een tijdschrift voor HPG-trajecten. Het is voor nu een document in ontwikkeling. Waar nodig, komen er in de toekomst aanvullingen en wijzigingen.

Een HPG-begeleider voert in de begeleiding van de leerling veel gesprekken, hetzij individueel hetzij in groepjes. Ook in dit document vestigen we nog eens de aandacht op een ander waardevol hulpmiddel hiervoor. Voor de verschillende vormen van gesprek zijn mooie vragen te vinden in de “Vraagwijzer HPG” die op elke school aanwezig is.

Tot slot: omwille van de leesbaarheid hanteren we in dit document consequent ‘hij’, waar uiteraard ook ‘zij’ gelezen mag worden.

Een goede begeleider – algemene verwachtingen:

- ✓ Wil bijdragen aan de ontwikkeling van de leerling
- ✓ Doet dat coachend, gericht op het leerproces van de leerling
- ✓ Kan motiveren en enthousiasmeren
- ✓ Blijft in contact met de leerling, ook als het enthousiasme en initiatief even afwezig lijkt bij de leerling
- ✓ Communiceert waardierend: met leerlingen, collega's en de SHZG
- ✓ Is geïnformeerd over wat er van leerlingen wordt verwacht
- ✓ Wil zelf blijven ontwikkelen (en onderneemt daar actie op)
- ✓ Is in contact met de HPG-collega's op school
- ✓ Gaat met enige regelmaat naar een HPG-bijeenkomst van de SHZG

Activiteiten SHZG: blijf in contact en in ontwikkeling

Elk schooljaar organiseert de SHZG een aantal activiteiten om betrokkenen bij het HPG te informeren, te inspireren en met elkaar in contact te laten zijn. Dit zijn:

- **Startbijeenkomst** (september). Bedoelt voor alle HPG-coördinatoren. We bespreken de koers van het HPG en werken met elkaar aan de ontwikkeling van zaken die het programma verder helpen.
- **Opleidingsdag** (oktober). Bedoelt voor alle begeleiders, startend en ervaren. Deze dag staat altijd in het teken van de ontwikkeling van gespreksvaardigheden. Soms met een spreker, maar altijd met veel tijd voor oefeningen.
- **Regiobijeenkomsten** (november en mei). In drie verschillende regio's komen we in de middag bij elkaar. Een laagdrempelige bijeenkomst waarin we terugblikken op activiteiten, wensen inventariseren voor de toekomst en vooral tijd maken voor vragen aan elkaar. Hoe doen jullie de werving en selectie? Hoe zouden jullie omgaan met een leerling die....? Ook houden we projectbesprekingen: je legt projecten van vijfdeklassers voor. We stellen met elkaar vragen die helpen om zicht te krijgen op hoe projecten nog rijker gemaakt zouden kunnen worden. En wat je daar als begeleider in kunt betekenen.
- **Leerlingendag**: november/december. Van harte aanbevolen voor alle leerlingen. Jaarlijks komen meer dan 300 HPG-ers naar Utrecht om elkaar te vertellen over het HPG-project. Ook geven we als SHZG een aantal workshops (starten met een project, aan de slag met competenties, voorbereiden op het HPG-examen).
- **Examenmodule**: januari. Alle examinatoren komen bijeen om hun beelden bij portfolio's te bespreken en de Honoursdagen voor te bereiden. Vanaf 2020 doen we dit in regio's.
- **Honoursdagen**: feestelijke afronding van de HPG-trajecten. Leerlingen voeren een gesprek met hun examinatoren en tijdens een feestelijke ceremonie zetten we ze allemaal even in het zonnetje.

Klas 4

In klas 4 houdt de begeleider minimaal drie gesprekken: een startgesprek, een (of meer) begeleidingsgesprek(ken) en een portfoliogesprek aan het eind van het schooljaar.

In het startgesprek is het goed om aan te sluiten bij de verwachtingen van de leerling en van jou als begeleider. Waarom ben je enthousiast over het HPG? Wat hoop je te leren? Heb je al ideeën voor een project? Wat verwacht je van mij als begeleider? Hoe gaan we de komende periode samen invullen?

In de begeleidingsgesprekken, vooral aan het begin van het HPG-traject, zijn de vragen van de begeleider erop gericht om de leerling te helpen zich bewust worden van zijn eigen interesses en talenten. Dit helpt om te komen tot eerste ideeën over een mogelijk HPG-project.

De begeleider mag natuurlijk inhoudelijk enthousiast zijn over het beoogde onderwerp van de leerling, maar houdt zijn eigen rol goed in de gaten: hij begeleidt **het proces** in plaats van de inhoud. Met de inhoud van het project gaat de leerling zelf aan de slag.

Ook kan het zinvol zijn om al in dit jaar eens met de leerling naar de competenties te kijken. Heeft de leerling een beeld bij de competenties? Wat kun je al goed? Hoe kun je hier in je project mee aan de slag? Wat kun je ondernemen om te gaan ontwikkelen in de competenties?

Aan het eind van het jaar houdt de begeleider een waarderend reflectiegesprek met de leerling. Hierin blik je breed terug op het eerste HPG-jaar. Wat heb je geleerd? Waar ben je trots op? Wat ging goed? Hoe kwam dat? Heb je al nagedacht over je vervolgstappen in klas 5? Wat heb je geleerd over jezelf? Hoe gaat het met de ontwikkeling van de competenties? Een verslag van dit gesprek komt in het portfolio van de leerling.

Klas 5

In klas 5 bespreekt de begeleider in de gesprekken de voortgang van het project. Hij maakt afspraken met de leerlingen over de wijze van contact. Het initiatief komt in deze fase wellicht meer van de leerling maar het is goed deze verwachtingen met elkaar te bespreken.

De begeleider bespreekt in de gesprekken met de leerling onder andere de verschillende competenties in relatie tot het project. De begeleider geeft feedback op het ontwikkelingsproces van de leerling.

Aan het eind van het jaar reflecteert de begeleider met de leerling op het afgelopen jaar en werpt alvast een blik op de examenprocedure als ook de op inhoudelijke eisen van het portfolio. Een verslag van het reflectie/portfoliogesprek (met aandacht voor alle competenties) komt in het portfolio.

Op een aantal scholen wordt aan het einde van klas 5 een proef-honoursgesprek gehouden, soms individueel en soms in het bijzijn van andere leerlingen en begeleiders. Dit kan behulpzaam zijn in het leren van elkaar en het opmaken van een tussenbalans. Waar sta je nu en wat zijn je plannen richting de afronding van het HPG?

Klas 6

Naast reguliere voortgangsgesprekken bespreekt de begeleider in klas 6 nadrukkelijk de examenprocedure met de leerling en houdt de leerling op de hoogte van belangrijke data.

Richting de deadline voor het portfolio voeren begeleider en leerling een eindgesprek.

De begeleider schrijft een reflectieverslag voor de leerling, dat in het portfolio wordt opgenomen.

Ruim voor de inleverdatum kijkt de begeleider of het portfolio volledig is. Alleen een volledig portfolio kan ingediend worden voor het HPG-examen.

Suggesties voor aanvullende activiteiten door de begeleider

- ✓ Stimuleer deelname aan de landelijke HPG-leerlingendag
- ✓ Voer een “oefen” honoursgesprek
- ✓ Laat leerlingen aan de andere HPG-leerlingen of aan andere geledingen in de school hun project presenteren
- ✓ Organiseer een ‘HPG-café’ waarin alle HPG-leerlingen elkaar ontmoeten
- ✓ Blijf zelf oefenen met het voeren van waarderende gesprekken
- ✓ Vergroot je eigen kennis over het herkennen van talenten, over motivatie. Voor sommigen blijkt ook kennis over hoogbegaafdheid nuttige inzichten op te leveren voor de HPG-begeleiding.
- ✓ Stimuleer leerlingen om waar nodig/mogelijk lessen te missen om met HPG aan de slag te gaan. Ze vinden dit soms moeilijk, denk mee en help ze waar nodig over een drempel.

Suggesties voor de begeleidende gesprekken

(nogmaals de tip: raadpleeg de Vraagwijzer!)

- ✓ Heb geduld en sluit aan bij de behoefte van een leerling
- ✓ Laat de leerlingen de reflectiegesprekken op het eigen project eens in duo’s (met begeleiders erbij) houden, zodat ze leren van elkaar (en de begeleiders ook!)
- ✓ Motivatiedip bij de leerling? Probeer (binnen grenzen van redelijkheid) een stagnerende leerling weer te activeren en enthousiasmeren. Focus op wat goed gaat en laat door waarderende vragen te stellen de leerling zien waar kansen liggen. Benoem dat het ok is om een dip te hebben. Probeer de leerling weer kleine stapjes te laten bedenken en uitvoeren. Of juist te versnellen. Kijk wat voor deze leerling werkt. Wil een leerling echt niet verder? Voer een mooi afrondend gesprek en haal op wat er bereikt is in het HPG.